

Vladimir CRNKOVIĆ

Hrvatski muzej naivne umjetnosti, Zagreb

POVRAT UMJETNIČKE BAŠTINE

Antologijska slika Krste Hegedušića "Rekvizicija" nakon 37 godina ponovno u domovini

Početak veljače 2005. iz glavnoga grada Venezuele, Caracasa, pristigla je u Zagreb, u Hrvatski muzej naivne umjetnosti, slika Krste Hegedušića Rekvizicija. Nastala 1939., kao varijanta znamenitog djela istog naslova iz 1929. godine, sada u vlasništvu Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci, spada u umjetnikovo najvažnije i najkreativnije, zemljaško razdoblje. To je doba kada je Hegedušić uspio kreativno sintetizirati raznorodne heterogene poticaje: od klasičnih uzora (ponajprije Brueghela), potom modernističkih, avangardnih tečevina (Matisseova i Dufyjeva fovističkog koncepta boje i plošnosti, stanovitih iskustava kuzbiza i novostvranostnih tendencija), do pučkih, sakralnih, anonimnih postbaroknih slikarija na staklu (glaža). Time se nametnuo kao jedan od najmarkantnijih i najutjecajnijih hrvatskih slikara dvadesetog stoljeća, te jedan od korifeja evropske socijalno-tendenciozne umjetnosti između dvaju svjetskih ratova.

U vrijeme kada slika Rekviziciju, izražava se plošno i uglavnom lokalnom bojom, a osim čisto pikturalnim značajkama, naglasak pridaje i narativnosti. Nastoje da slike, uz umjetničku vrijednost, uvijek budu dokumenti vremena i prostora, te da izražavaju jasan kritički odnos prema društveno-političkoj zbilji; drugim riječima, ističe lokalna obilježja i podastire socijalnu potku onoga što slika. Kako bi to ostvario, ne služi se čistim realističkim prosedeom, nego, osobito u predočavanju ljudskih likova, karikiranošću, grotesknošću, reduciranošću svega predočenoga i osebnim simplifizizmom. Međutim, Hegedušić svagda manje opisuje a više komentira sâmu temu, i u tomu raspoznavamo njegovu neprijepornu inovativnost i veličinu.

Sve su te značajke evidentno prisutne i u navedenoj slici, gdje su brojne tipične umjetničke figure karakterizirane vrlo osebnim stavovima i u živoj gestikulaciji. Scena prikazuje kako žandari hapse i zlostavljaju, batinaju seosku sirotinju, koja nije platila poreze i namete, te plijene što se plijeniti može. Ovo djelo zorno posvjedočuje Malekovićevu tezu kako je Hegedušićevo zemljaško razdoblje podjednako i folklorno i nacionalno i univerzalno, jer na osnovi motiva Hlebina i životnih problema njezinih žitelja predočava univerzalnu ljudsku dramu.

Prema dokumentaciji koja je pristigla sa slikom, i to iz autografa samog Hegedušića, proište da je zadnji plan, pejzaž, dovršen tek 1959. godine. Djelo je bilo otkupljeno u Caracasu 1968. na izložbi Slikarstvo Ateliera Krste Hegedušića. Do tada, iako se radi o vrhunskoj umjetnini, slika je reproducirana i registrirana jedino u katalogu majstorove samostalne izložbe u Umjetničkoj galeriji u Sarajevu, održane tijekom siječnja 1968., što joj daje dodatno značenje. Kupljena je za Hrvatski muzej naivne umjetnosti pod vrlo povoljnim uvjetima, zahvaljujući dobrohotnosti dosadašnjih vlasnika, obitelji Pinkas, podrijetlom iz Zagreba i Beograda, koji su željeli da se ovo vrijedno djelo vrati u zemlju gdje je nastalo.

Krsto Hegedušić, Rekvizicija, 1933-1959, ulje na staklu, 520x650 mm, vlasnik HMNU

Slika je otkupljena zahvaljujući razumijevanju i potpori Hrvatskoga muzejskog vijeća, Ministarstva kulture i Gradskog ureda za kulturu Grada Zagreba.

Za razliku od riječke verzije, koja je formatom veća, nešto složenije kompozicije, te je rađena uljem i temperom na platnu, ovo je djelo slikano temperom i uljem na staklu. Usto, ovdje je nova, povećana grupa ljudi u pozadini, a drugačiji je i krajolik – slojevitiji, dublji i prozračniji. Slika se ubraja među malobrojne Hegedušićeve radove na staklu koji su presudno utjecali na pojavu i stvaralaštvo Ivana Generalića i Franje Mraza, prvih protagonista Hlebinske škole, a potom i svih njihovih sljednika. Upravo je i u tomu njezino dodatno, edukativno značenje za Muzej u koji je pristigla, jer se radi o protoikoni Hlebinske škole; drugim riječima, to je djelo iznimno važno za gonetanje geneze te dijalektičko objašnjenje početaka hrvatske naive.

NAPOMENA

Objavljeno pod naslovom Hegedušićeva "Rekvizicija" u domovini. Antologijska slika na staklu glasovitoga hrvatskog slikara otkupljena u Venezueli. Vjesnik, Zagreb 19. 2. 2005, str. 16.